

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 2.

V Ljubljani, 15. januarja 1889. l.

XXIX. leto.

Slovenski navod pri domači vzgoji.

„Kriva vzgoja otrok je
slabih časov mati.“

Slomšek.

Slovenci v marsikaterem obziru lepo napredujemo. Od dné do dné si pomnožujemo svoje slovstvo, od dné do dné se bolj spoznavamo in vedno se bolj in bolj bliža bratratu. Slovenci bodo sčasoma vrinili se v vse stanove, do katerih imajo enake pravice, kakor drugi národi. V prejšnjih dobah bil je Slovenec le v priprostem kmetskem stanu dobro zastopan; do drugih stanov se ni mogel kaj pospeti, zlasti dokler se ni ponemčil ali drugače potujil. Z rastočo národno zavednostjo in izobraženostjo imeli bodo Slovenci svoje zastopnike po raznih stanovih in po raznih delih svetá. Svojo národnost si bodo Slovenci obvarovali, zlasti, ako si jo še nekaj let tako trdno branijo, kakor v sedanji dobi. — Pri tej borbi za národnost vidimo, da se slovenska katoliška, konservativna stranka trudi, da ohrani poleg národnosti svojemu rodu trdno staro vero, staro versko prepričanje z živo bogoslužnostjo. Kdo bi li temu stališču oporekal? Nihče! Vsak na svojem polji. Pedagoge slovenske čaka itak drugo nič manj važno polje: pedagogiška stroka, ki ima še marsikateri le malo obdelani predal.

O domači vzgoji n. pr. se je pri nas še vse premalo govorilo in pisalo. Do zdaj tega tudi toliko ni bilo treba. Naš slovenski kmet ni bil v obče slabo vzgojen. Prirodni razum njegov je bil v tej točki zdrav. Kar je dobil naukov o vzgoji v cerkvi, teh se je trdno držal. Da niso bili naši kmetje slabi vzgojitelji, to nam priča veliko število slovenskih domoljubov, katerim je največ naš kmet pokladal prvotne nauke v srce. Ti domoljubi, ki brez izjeme za vse blago hrepené, so živ dokaz dobre mladostne vzgoje. Kakšna neki je bila prvotna vzgoja naših odličnih mož? Njih stariši so bili menda po večini še dokaj trdni kmetovalci. Sin je vzrastle pri kmetiji. V prvih letih svojega mladega življenja je živel precej v prosti naravi, pomagal je starišem pri živini ter rastle poleg njih. V jedi in pijači ni bil razvajen, a tudi ni trpel pomanjkanja. Obleka in postelj mu niste bili gospodski in mehkužni, a ga vender po zimi mraza varovali. Naukov ni dobival na tisoče, a kar jih dobil tako gredoč mimogredé, privadil se jih je trdno. Telesno zdravje se našemu kmetskemu dečku in sedanjemu odličnemu domoljubu ni kvarilo ne z vinom, ne s cukrom, in ni se ga sililo k prezgodnjemu učenju, marveč je šel le malokdaj pred 10. letom v prvo šolo. Na takov in enakov način rastle je iz „kmetske korenine“ „slovenski gospod“ — v smislu pesnikovih besed:

„V zbor učenih, vedi slava,
 Stopi moder, bistra glava,
 Vse jezike sveta zna.
 Če zapoje, vse pogleda,
 Na katedru grom beseda,
 Zvezde šteje, pravdo dá.
 Svet posluša modrovine,
 Se začudi koncu tmine,
 Kdo je mar?
 Taka glava korenine
 Je slovenski oratar.“

Vprašamo pa, ali bodo razmere bodoče vzgoje slovenskih sinov tudi take še? Težko; kajti kmetška korenina po Slovenskem silno peša. Menim, da največ odličnih slovenskih domoljubov so izredili srednji premožni, trdni kmetje. Ali take trdne kmetije hirajo od leta do leta bolj, in tudi nova postava o njih podedovanji jih bode težko vzdržala. Reven kmet, kmet obložen z dolgovi bode tudi slabše vzgojeval svoje otroke. O tem se lahko učitelj dan za dnevom v šoli prepriča. Otroci revežev so največkrat slabi učenci, slabi vsled pomanjkljive domače vzgoje, slabi so morebiti tudi zavoljo tega, ker jim pajčevina po trebuhu prede. Otroci gospodski so pa tudi večkrat silno razvajeni; ti bi bili radi vedno hvaljeni, tim bi se vsaka razposajenost, vsak greh moral pregledati. — Razne socialne prikazni merijo na to, da se bodo stanovske razmere pri Slovencih tako predru-gačile, da bode poleg obilnega števila siromašnih slovenskih kmetov, slovenskih delavcev, malih rokodelcev drug nekoliko bolj razpoložen gospodski stan Slovencev: to bodo uradniki, trgovci, učitelji, vojaki i. dr. Nižji stan slovenski ne bode mogel veliko storiti pri domači vzgoji svojih otrok. Skrb za vsakdanji kruh bode tako velika, da mu bode kaj malo časa preostajalo za vzgojo otrok. Izrejeval jih bode po svojem prirojenem razumu in po svojih in svojih sosedov izkušnjah ali z ozirom na spomine, kako so stariši njega vzgojevali. Morebiti jo bode dobro pogodil. Utegne se mu njegova vzgoja posrečiti, zlasti ako bode poslušal nauke svojih duhovnih očetov v cerkvi. — Da bi ubogi ljudje vzgojne nauke iz knjig zajemali, tega se ne more pričakovati. Berilo takih nauk je pretežavno, da bi moralo priprostega človeka mikati. Le v povestni podobi utegne priti vzgojni nauk v srce hvaležnega čitatelja.

Druge okoliščine so pa pri omikanih Slovencih. Pri teh bodemo opazili, da je mladika, če je tudi prirastla iz krepke korenine, precej šibka. Mi menimo namreč tako-le: Oče, omikan Slovenec, je vrl mož; a njegovih otrok poprijemlje se nekakošna mehkužnost in mlačnost, ki je največ posledica premehke vzgoje. Ta izvira nekoliko iz pomanjkanja vzgojne vednosti, nekoliko iz prevelike (opičje) ljubezni do otrok. — Je-li mar mogoče, da nimajo omikani stariši dovolj vzgojnih vednosti? Kaj ne bi bilo! Oče se je bavl dolgo vrsto let s strokovnim učenjem, s trgovino, s pravnimiškimi, midicinskimi študijami, ki so vseh njegovih moči potrebovale; mati pa se je bavila z učenjem jezikov, godbe, ročnih del itd., tako da tudi ona ne pozná važnih načel umne vzgoje. Voditeljica pri vzgoji otrok je nekaterim starišem le slepa ljubezen, ki dovoli otrokom vse, kar poželé. Telesni in dušni vzgoji otrok n. pr. škoduje, ako se dáje otrokom kar od kraja vina ali cukra; telesno jim je to v kvar, ali tudi duševno, ker postanejo razvajeni, svojeglavni, gospodoželjni itd.

Katoliška cerkev je lepo vpeljala, ko pokliče k sebi mladi par, ki hoče v zakon stopiti, da ga izprašuje o naukih svojih. Ali ne bi bilo tudi na mestu, da bi se mladi zakonski par izpraševal še o načelih telesne in duševne otroške vzgoje? „Navodov o domači vzgoji“ bi bilo tudi nam Slovincem treba. Svoje dni se je užé nekaj o tem

pisalo; največ lepih nauk nam je podal blagi Slomšek v svojih „Drobtinicah“, potem razni duhovniki v mnogovrstnih pridigah. Knjigo slovensko, ki se edino z vzgojo peča, je spisal Janez Ažman l. 1873. pod naslovom „Krščanska izreja“; izdala jo je „Katoliška družba“ za Kranjsko. V nemškem jeziku se je sevéda užé veliko pisalo o domači vzgoji. Vsaj je užé glasoviti pedagog Salzmann pred stoletji spisal takov navod pod naslovom „Krebsbüchlein“. t. j. navod, kako se deca nespametno vzgojujejo. V hrvatskem jeziku je izšel posnetek te knjige užé l. 1873. pod imenom „Zablude (pomote) vzgoje“ iz peresa Mijata Stojanoviča. Enako ali slično knjigo ima v slovenskem rokopisu pripravljeno užé ravnatelj v Rajhenburgu, g. Jamšek, ki jo je ponudil družbi sv. Mohora. Res, veliko zaslugo, bi si ta družba pridobila, ako bi izdala knjige te vsebine. Potrebo take popularne knjige so spoznali še drugi šolniki slovenski. V poročilih odbora te družbe smo užé v prejšnjih letih brali, da sta ponudila rokopise o domači vzgoji ali o vzgoji sploh gospoda A. Praprotnik in Ciperle. — Res, v roke splošnega ljudstva slovenskega ni mogoče spraviti take knjige po drugem potu, kakor po tej vrli družbi, ki se utegne užé prej ali slej na to opravičeno željo ozirati. Skoro v večji meri kakor nižje ljudstvo bi želel morda srednji stan Slovencev, da dobí v roko tako knjigo, ki bi se morala sevéda po obliki drugače sestaviti, kakor za nižje ljudstvo. Morebiti, da se najde pisatelj, ki bi se lotil tega dela. Spečala bi se taka knjiga med naše domoljube užé, kajti oni po možnosti dobro podpirajo slovensko slovstvo.

I. Lapajne.

Domača vzgoja.

Piše **Jakob Dimnik.**

(Dalje.)

4.

Naloga vzgoji ni le, da otroke telesno vzrejamo in jih pošiljamo v šolo, ampak pri vzgoji otrok moramo skrbeti, da si otroci priučé in privadijo potrebnih čednosti in lepih lastnosti. To pa dosežemo, če tako z otroci ravnamo, da iz njih izraste tisto, kar je stvarnik vanje vsadil. Mi jim moramo razum, srce in čut upodabljati in blažiti; vaditi jih moramo reda in lepega nramnega vedénja, pravičnosti in dobrotelčnosti, pridnosti in varičnosti. Res, velika in težavna je ta naloga in zvrševanje te naloge imenuje se po vsej pravici umetnost vseh umetnosti. Zato je naloga slehernega, posebno pa ljudskega učitelja, da širi kolikor mogoče znanje o razumni vzgoji med národom. Ni resnica, kakor nekateri stariši trdijo, da moč ljubezni starišev do otrok učí, kako naj otroke vzgojujemo, kako naj jih napeljujemo k dobremu ter varujemo škode in nesreče. Koliko je takih starišev, ki nimajo nikakega pojma o dobri in razumni vzgoji! Kako nerodna in okorna je marsikatera mlada mamica v otročji sobi, čeravno je splošno zeló omikana! In vendar je posebno razumna duševna vzgoja edina prava pomoč, edino vredno premoženje, koje moremo otrokom svojim zapustiti.

O vsemogočna moč ljubezni! Koliko otrok postalo je užé nesrečnih, ker so jih stariši preveč, pre slepo ljubili in premehkužno ž njimi ravnali! Koliko tisoč in tisoč starišev je na svetu, ki otroke svoje tako slepo ljubijo, da vse svoje moči za-nje žrtvujejo, samo da navidezno ustrezajo otrokom svojim; ne pomislijo pa, da taka slepa ljubezen otroke neusmiljeno trpinči. —

Pri vzgoji otrok napravijo se pogostokrat silno velike, neodpušljive napake, nekaj iz lenobe, nekaj iz malovažnosti, nekaj iz nevednosti in slepe ljubezni. V nekaterih dru-

žinah ravna mati premehkužno, a oče zopet preostro in surovo z otroci; tù vlada preveliko dovoljenje v želje otrok, tamkaj pa zopet prevelika popustljivost; nekateri stariši pa otrokom svojim preveč ukazujejo in jih premalo poučujejo. In vse to jim je „vzgoja“.

Da bi se pač stariši malo bolj vneli za razumno vzgojo, kakor do zdaj, da bi radi prebirali lepe, poučljive spise o domači vzgoji; in če se to zgodi, nam ne bodo nasprotniki naši očitali, da smo neizobražen národ.

Naj mi bode dovoljeno, da navedem vzgled, kako se dandanes tudi izobraženo ljudstvo malo briga za razumno vzgojo otrok.

V mestu N. bilo je na ponedeljek zvečer napovedano javno predavanje „o praktični vzgoji otrok“. Omenim naj, da je to predavanje napovedal učitelj, ki je imel veliko zaslug na šolskem polji in slavno je bilo ime njegovo v pedagoškem slovstvu. Predavanje je bilo objavljeno po vseh domačih časopisih in po hišnih voglih. In čuj! določeni večer prišlo je le 16 poslušalcev, in še izmed teh bili so 4 učitelji s soprogami in 3 mlajši učitelji.

V prihodnjem tednu bilo je pa predavanje v istih prostorih „o Brehm-ovem živalstvu“ in „o potresih“ in v vseh treh večerih bila je dvorana natlačena polna. —

Zanimanje za razumno praktično vzgojo je pri nas res še zelo na nizki stopinji, in nič ne pretiram, če povem, da vse skrbi, vse tožbe in revščina v posameznih družinah vseh stanov in milijoni in milijoni britkih solz zaradi otrok imajo svoj vzrok v premlačnem zanimanju za razumno vzgojo.

Vse hudo izvira iz slabe vzgoje, in če hočemo to hudo iztrebiti, moramo pri koreniki začeti. Napake, katere se spočetka kot majhne kali pokažejo, moramo takoj iztrebiti, ko jih zapazimo. To bode pa mogoče, če se bomo z veseljem vneli za vzgojo otrok. Kali vsake najmanjše napake bomo pa lahko zapazili, če pridno prebiramo dobre spise o razumni vzgoji.

5.

Namen teh vrstic ni le, da bi pokazal, kako otroke lahko varujemo napak, ampak pokazal bodem tudi, kako otroke lahko navadimo na nravno življenje. Koj spočetka opozarjam naše matere na dve veliki napaki, kateri ste čestokrat podloga slabi vzgoji. Prva teh napak je ta, če stariši mislijo, da so otrokom nekatere napake užé prirojene, in da zoper prirojene napake je pa zaman ves trud. Druga še večja napaka pri vzgoji je pa ta, ker nekateri stariši mislijo, da prav mladih otrok ni treba vzgojevati, ker imajo premalo razuma — ter vso vzgojo na šolo odlašajo. Da je tako mišljenje tudi popolnoma napačno kaže nam ta-le dogodba:

Napoleon I. je nekaj v razgovoru z madamo Campan opomnil, da stari vzgojevalni sistem ne daje onega sadu, kojega bi moral in jo vprašal, s čim bi se dalo pomoči, da bi se ljudstvo dobro vzgojevalo. Madama Campan je temu odgovorila le eno besedo, katera je tako imenitna, da ji je cesar veselo pritrdil. Rekla je: „**mati**“. Hotela je namreč reči, da le mati bi lahko pomogla k boljši vzgoji. Napoleon je rekel, da je v tej edini besedi pravi in najboljši vzgojevalni sistem ter je prosil madamo, naj bi ona skrbela, da bi se gojile take matere, ki bodo dobro vzgojevale svoje otroke. Mnogo starišev je, ki napačno menijo, da naj le učitelj in šola vzgoja otroke, češ: Pustimo otrokom to pa to; ko v šolo pridejo, bode učitelj užé skrbel, da jim odpravi slabe navade. Kako slabo umejo svojo dolžnost oni stariši, ki tako ali enako govoré! Za vzgojo otrok je največ vredno čujoče materino okó, družbinski krog, veselo domovje; in noben učitelj ne bode mogel poboljšati otroka, ako mu stariši domá niso blažili uma in čutov. Otroško srce vzbuja se v otroški stanici; dobre in slabe navade poprimejo se ga užé domá; tù

se vzbuja um, in otroci se vadijo misliti. In nad vsem tem čuje skrbno materino okó. Naloga materina je tedaj zeló, zeló težavna. — Neka mati je duhovnika vprašala, kdaj naj bi začénjala vzgojevati svojega štiri leta starega sinka. Duhovnik jej je odgovoril: „Ako niste še začeli, izgubljena so užé štiri leta, kajti materina naloga ima početek še, predno se otrok prvič zasmehlja“. In res, povsod je prilika otroka poučevati: v gozdu, na polji, na trati, v hiši, v kuhinji i. t. d., povsod je polno poučljivega. Prav slaba navada je tudi, če stariši otroku žugajo s šolo in z učiteljem. Na tak način se otroku vcepi nek strah, kateri mu šolo kot kaznilnico predstavlja. Taki otroci hodijo jokajoč in neradi v šolo, ne poslušajo učiteljevih nauk in se brezmiselno in neredno vedéjo.

6.

Prvi ter naravni vzgojitelji otrokom so torej njihovi stariši. Da to morejo biti, jim je Bog: a) v srce vsadil veliko in nesamopridno ljubezen do svojih otrok; ljubav toliko, da je zemeljske ljubezni večé ni; b) storil je dete vsestransko toliko zavisno od starišev, da se jih oklepa kar nehoté; c) je zveličar zakonsko zvezo povzdignil k časti sv. zakramenta, v katerem dobivata poročenca posebno moč, da moreta svoje otroke vzgojevati.

Stariši imajo brez dvoma dolžnost, da vzgojajo svojo deco, a imajo do tega tudi pravico, katere se še iznebiti ne morejo. Na božjo in človeško postavo se opira ta dolžnost starišev in njih lastni blagor pa tudi sreča njihovih otrok je na tem, kako da zvršujejo to svojo nalogo. Pred Bogom in pred svetom stariši so odgovorni za telesno in dušno življenje lastnih otrok.

Kakor smo užé omenili, je otroku prvi vzgojitelj mati; od nje detetu prihaja prva telesna pa tudi prva duševna vzgoja. Ona vadi deci čutila: očí, kazoč jej rečí različne oblike in barve; ušesa, izrekujoč mile materine besede; tip, podajajoč otroku raznoterih stvarí, da se igra ž njimi i. t. d. Mati pa tudi vzbuja v svojem otroku dušne močí: opazljivost, kazoč mu razno lepo in dobro, ki mu je blizo; spomin, razgovarjajoč se ž njim o rečeh, katere je dete videlo; fantazijo, dopovedujoč mu čedne zgodbice, kazoč mu slike in mnogovrstne rečí v prirodi. Mati otroka vadi misliti, ko mu na njegova vprašanja odgovarja; ona vzbuja v njem tudi čustva, ko s svojo veliko in požrtvovalno ljubeznijo v otrokovem srcu budí nasprotno ljubezen, hvaležnost . . ., ali učeč svoje dete, da mora ljubiti očeta, brate, sestre, sorodnike, učitelje, nad vse pa dobrotljivega Boga. Tudi hotenje in voljo vzbuja mati v otroku, ker mu je lep vzgled v posnemanje v vseh krepostih, potrebnih tudi njemu, da postane časno in večno srečen. Mati je otroku tudi učitelj jezika: s svojim govorjenjem in narekovanjem učí ga govoriti in govor drugih razumeti.

Dobra in pobožna mati je zares največe bogastvo, do katerega dete more priti! Toliko globok in živ je nje vplív, da se njega posledki poznajo vse poznejše življenje otrokovo. Naj otrok v poznejši dóbi še tako zablodi, a materini vtisi popolnoma nikoli ne zginejo: mnogokrat ga sam spomin na blago, pobožno mater dovéde k poboljšanju — k Bogu nazaj. Srečni, presrečni so torej otroci, kojim je prva leta življenja ob strani vrla, modra, zares krščanska mati! Ljubezen pa naša sv. vera ste jej oni vzgojni pomoček, po katerem svoje otroke vodi k vsemu dobremu in blagemu.

Da bi otroci vseskozi sami skrbí materini bili izročeni, utegnili bi se marsikaterikrat velika ljubezen materina zavrečí v popustljivost, prizanesljivost, deci na kvar, torej je pri vzgoji otrok treba tudi resnosti očetove. Očetova moč, določnost in duševna prednost je otrokom prva zakonska oblast in predmet nepogojnega spoštovanja. Očetov vzgled ni manj važen, kakor materin: vse roditeljevo dejanje in nehanje, njegovo vedénje in

življenje vabi kar nehoté zlasti dečke k posnemanju. Oče navadi otroke, da so pokorni brez ugovora. In zares se spodobi otroku le taka napogojna pokorščina, kajti ni več prava poslušnost, ako se navajajo razlogi.

Kjer oče in mati v pravem krščanskem duhu ter složno, soglasno vzgojujeta, besedo z lastnim vzgledom podpirata ter vse pogubno skrbno odvrčujeta od otrok in slaba nagnjenja v njih zatirata, tam je njihov trud gotovo pogodu. (Dalje prih.)

Svitoslav i Danica.

V Novicah l. 1845 so pesmi, katere je zložil L. Jeran, bogoslovec in duhoven v Ljubljani, z znakom S. ali —n, tele: Novice svojim bravcam ob novim letu — „Veselo Vam jutro! de b' zdravi nam bili — Vsi, ki ste perjazno nas k sebi vabili; — Dans sprimi za srečo prihodno Vas Bog!“ itd. — Izmed dvanajsternih kitic glasite se četrta in peta takole:

Slovenskim naj zvezdam vsa čast zatim sije,
Vsim, ki so goreči prijatli kmetije
In svojga jezika in svojga domú,
Ki v Krajni, ki v Stajeru in Korotani
Nam v srečo, v besedi in v delu so vdani,
Ki vredni Slovenci so svojga rodú.

Vam sreča naj vgodna cvetè Podunavci,
Vam — kôlo naj Vila vód' točno Posavci,
Od koder izhaja Danica svitla.
Sosedje jadranski! za náuke vneti
Naj vedno perjazniši Zora Vam sveti,
Ki v mračnimu jutru nad Vami igra.

Hvaležnost slovenskih mladenčev Njih Veličanstvu Cesarju Ferdinandu I. za okrajšano vojniško službo l. 12. Med desetými razstavitki slove četrta: „O Ferdinand! zató beseda Tvoja — Miljone podložnikov osreči, — Ki persegravati pod bandero boja — Mladenčem le na osem let velí“ itd. — Iskrene pri vmestjenju . . J. K. Novaka v čast vodstva . . . po knezoškofu Antonu Alojziju . . od bogoslovcov . . 16. Velkitravna l. 21: „Srečne ovce in ovčice, — Ki Pastir jih modri vodi, — Pot svetosti in resnice — Vselej sam pred njimi hodi“ itd. — Kresni žarki . . J. K. Kersnika . . o godu od domoljubnih učencov . . l. 26: „Danes zopet zvezda mila, — Učenik prepoštovan! — Nam učencam oznanila — Tvojiga godu je dan . . 7: Bil slovenstva si podpóra — Za predragi dom naš vnet, — Naj zató slovenska zóra — Ti daní še mnogo let!“ itd. — Skopulja, v prvotnem naslovu že omenjena „Hesperidski vert na Krajnském“, po narodni pripovedki l. 32: „V perjazni ravnici sred rožic dišečih — Pod belim snežnikom krog svojga vertá — Je v dnevu jesenskim ob sončnim zahódu — Prevzetno šetala Skopulja gospá“ itd. — Moji mili domovini (Iz Danice od Zofije R. . . . ve.): „Domovina moja mila, — Rajski vertič mjé mladosti! — Samo v tebi mi je bila — Vedno cela slast radosti“ itd. — Žalovanje stáriga očeta (Poleg Českiga ponaučniga in zabavniga lista) l. 48. Na razgled bodi:

1. V britkosti in nadlogi
Zdihujem starc ubogi
V stanice merzlim kot';
Sim v štirkrat dvajstim leti,
Vsak dan želim umreti —
Pa smert odlašá pot . . .

6. Me v starih dneh poštvati,
Postreči, živež dati,
So moje ble željé;
Al komej dam mu 'z roke,
Dolžnosti sin visoke
Do staršev več ne vé . . .

9. „Tu treba kota meni,
Kam drugam starca deni“
Nevesta zamomlá;
In prec iz gorke hiše
Me sin pahniti iše,
Sin kačjiga serca itd.

Novice l. 1846 imajo Vošila ob novim letu, zložil —n t. j. Jeran v 28 razstavitkih. Na primer bodi:

1. Mé vošmo, de cesarski rod,
Ki naše ljudstvo brani,
Uterdi, blagoslovi Bog,
Mogočniga ohrani!	2. Mé vošmo, de Slovenijo
Nam Večni z svojga raja
Z rosó obilne milosti
Oživlja in napaja . . .	7. Mé vošmo, de omikanost
Krepósti v brambo bodi;
De pamet, vera in modrost
Mogočnih zборе vodi . .
8. Mé vošmo, de za rod in dom
Bi mnogo Cojzov vstalo,
Z njim' bi Slovenji jaderno
Se kviško pomagalo . .	24. Mé vošmo pisoljubam sploh,
De vsak takó pisari,
Dezzdravimsercamsmejo brat'
Tud mladi — ne le stari . .	26. Mé vošmo, de se naš namen
Sloencam prav perljudi,
De posihmal naš pravopis
Nikomur se ne studi . .

Ave Marija (Sion 1845) l. 4: „Molčé dobrove, vetrič z listjem maja“ itd.; Perva Davidova pesem, posvečena stoletnemu godu č. g. Jožefa Justina, starašina krajnske duhovšine (Po dalmatinskim opata J. Gjorgja) l. 13: „Srečen mož, ki ne zahaja — Po hudobnih grešni volji, — Mimo gre, sedeti graja — Na kovarstva kužnim stoli; — Temuč ljubi po vsi moči — On Gospodov zakon sveti, — Ga razmišlja v dnevu, v noči — In objema v duši vneti“ itd. — Oče in sinovi (Domača pripovedka prestavljena) l. 22: „Premožin oče v stare dni — Pokliče k sebi tri sinove — — Na demant! O sercé lepó, — Ki verne dobro za hudó“. — Preklinjeavcam l. 44: „Ti, ki kolneš, tuliš, lajaš — — Bog stvarém ne da se zasmehvati.“ — Vera (Renatus Münster) l. 50: „Kaj močno v pers' človeku serčnost veje, — Ko hudournik se nesreč odpéra? — — Vse mine, mrè, — spremínu se upéra — Vera!

Novice l. 1847 kažejo v posebni prilogi k 2. listu: Žalostin glas v spomin r. vč. g. Jakopa Dolenca, Staro-Loškiga tehanta: „Ozri, Gospod! se z visokósti, — Poglej temačno zemlje lice — — Oči si solzne obrišite, — In rajski slad mu pervošite“ itd. — Sreča l. 9, ktere na razgled bodi l. in 6. razstavek:

Po sreči hrepenimo nevtrudljivo,
In zmirej mislimo, de blizo jè;
Pa — bolj ko létamo za goljuŕivo
In po daróvih njé sercé sopè,
Bolj smo od prave sreče se ločili —
Nevedama strup hudih strasti pili! . . | O Véčnîmu hitîmo hvalo peti,
De sreča ni zunanja reč le kar;
Iz svojih pers si mora vsak jo vzeti,
Le v njih nej zida človek ji oltar;
Le tá povzdigne serce, rane cèli,
Ak takih že smo od svetá prejeli. |
|---|---|

Solzica Novic ranj. v. g. Balantu Staniču, gorišk. korarju itd., gorečîmu podporniku družbe zoper terpinčenje žival l. 22: „3. Kómur serce, kakor Tebi, bije: — Da bi vsaka stvarca srečna bila, — Mu solzica gorka lice oblije, — De Ti luč življenja je ugasnila“ itd. — Hvala čej si? l. 33. Na primer bodi:

1. Govôri, Hvala! kje 'maš dvore zlate?
Komú do njih zročuješ skrivni ključ?
Sej vidiš — svet se suje, stiska za-te;
Kraljica bliša! pridi, prid' na luč . . | 11. „Tud ti se motiš: — Nisim jez kraljica,
Ne skrivam ključa, ne sedim na trón';
Enaka men' je knéznja, beračica,
Enak mi vóglar s kraljem sedem kron.“ |
|---|---|

12. „Za dnar me ni, in himbe zaničujem,
Ne ključ, — pah prosti pelje do menè;
Kjer čednost vidim, tih se perbližujem;
Me išeš? ljev moj najdeš, — mene ne.“

Drobtince Slomšekove l. 1847 imajo str. 7 in 8 obširno pesem, zložil L. Jeran; „Drobtinc posvečenje svetimu Maksimiljanu Celskimu rojaku.“ — „Ludovika Blozja napeljevanje h keršanskimu življenju“ — je poslovenil si Mihael Stojan (Vid. Jezičnik XXIV. 1886 str. 38), besedno vravnal L. Jeran, in bukvicam na čelu je tiskano: Na svetlo dala dva mlada duhovna (t. j. L. Jeran in N. Zic). V Ljubljani 1847. 12. 126.

Novice l. 1848 priobčujejo v 19 kiticah pesem „Ob novim letu“, zložil — n. t. j. Jeran, in kažejo naj se tu na pr. razstavki:

1. Silvester sprémi stariga v zatón,
Posije sonce nov'ga leta;
Se siplje sreča, se gosti poklon,
Mnogteri kej si v žep obeta:
Kaj bodo kolj Novice zbrale
Ter željnim bravcam darovale?
2. Ob Muri, Dravi že od nekadaj,
Ob Soči, Savi in Savini
Je žito rumenelo, kakor zdaj;
Orali tû slovenski sini,
Vodé slovenske čede pile,
Besede naše se glasile.
3. V prijazni ravni ob Ljubljanci tje
Počiva stara mat' Ljubljana,
V Emonu jo Rimljan prekerstil je,
Po nemškim v Lajbah prekovana.
Slovenu pa Ljubljana bela
Po starim — v ustih bo živila.
4. Imej vedrilo prostor svoj — naj bo,
Vsak list mu svoje da verstice;
Pa vedi: mé kmetijo ljubimo,
Kmetijske bivamo Novice;
So čisljali že plug Sloveni
Od nékdaj, — naj tud zdaj se ceni.
5. Pustila mlajšim znamnja Grek, Rimljan,
Jih nósi pôtok, hrib, dolina;
Sovražni zgubil ni Mohómetan,
Kar kdej je imela Palestina:
Glej, v jedru po dežel' Slovena
Odpró se le slovenske imena.
6. Kdo gledal je sovrévat' Sovri dve?
Poslušal kdo, de suje Sava?
Kdo zúmil, Bistra de bistrí polje?
Alj kdo kerševal je Triglava,
Kdo Kóma, daljniga sosedu,
Ki un'mu v trojno lice gleda?
7. Zasliši torej, brave! ki si volján,
Kaj voš'mo letošnje Novice:
„Poštenje v sercu hráni slednji stan,
Bogá se bój, in derž' pravice!
Verh tega mirno dolge leta
Kmetijo živi Bog in kmeta!“
8. Slovenski orataj — drug javalnè —
Ki je ob berdih dobe davne
Čuvál goveda, jagnjeta berhkè,
Ogóne s plugom obetavne
Obračal spretno prigojene,
Ter s plodno rôso napojene . . .

V „Jezikoslovskih rečéh“ str. 146 razlaga J. t. j. Jeran ime Slavjan, Slovan, Slaven, Slavin itd. ali Slovén?“ „Že dolgo se mêde, de v teh besedah nič stanovitniga nimamo . . . Po takim bi bili mi na Krajskim, Koroškim, Goriškim, Štajarskim in Ogerskim Slovenci, vsi skupaj pa, kar je Slovenskiga jezika, Slovenje“ itd. — Nekaj od Srbije iz gosp. Jovan-Gabrilovičeviga deržavniga besednjaka str. 165. Kaj je živio! str. 178 i slava! Kdo je hudi kljukec bil, češ, prekanjen človek: „Toliko je gotovo, de kljukcov je veliko; kedar namreč človek kako hudobijo storí, se v kljukca sklúči; njegovo serce je polno bodečih kljúk, torej tak nesrečin povsodi kljuke trósi, in bôde, kodar hodi.“ — Poštenimu umetniku čast, sleparju pa skléšk na herbet! — Svoboda ali sloboda. Svoboda iz svoj biti, torej svojboda — svoboda; bratje Hrvatje so črko I za v zamenjali, kakor tudi druge soglasnice kterikrat v I spreminjajo p. mlogo, klik nam. mnogo, krik (str. 208). — „Nove imena mescov bi le tedaj bile svetovati, ko bi jih vsi Slovenje sprejeti hotli . . . Prav bi bilo zdaj, ko se mnogoteri časniki križem prebirajo, de bi slehern slovénsk vrednik vsako leto enkrat mesečne imena vsih Slovenov v svojim listu naznanil, de bi se človek zavedel, ko časnik eniga narečja v roke dobí (str. 214)“.

Vedež 1848 l. I kaže v št. 17 pesmico: Fantič in limbar, zložil Jeran. „Ti limbar, limbarček na polji, — Kedó je tebe vsjal? — Si bel in bel okólj — okoli, — Kedó ti je lepoto dal?“ itd. —

V Novicah l. 1849 razun „Vošil“ pripoveduje str. 3 Jeran: „Kaj je lepiga na Slovenskim? 1. Lepo je, de imamo nebeški mir. 2. Lepo je, de imamo eno vero svojih očetov, in jo spoštujemo. 3. Lepo je, de se duhovni in deželski nasprót ne vjedajo, in ne grizejo, kakor drugod. 4. Lepo je, de se slovenšina takó prijetno razvija,

cvetè, in vsak dan več prijatlov dobiva. 5. Lepo je, de so novi slovenski pisavci snažni in sramožljivi, po vrojenim duhu Slovincov, katerim se nesnaga gnjusi. 6. Lepo je, de imamo ljubiga Cesarja radi, in Mu želimo zvesti ostati.“ — Kako pa je sedaj, čez štirideset let? — Slovaci ali Slovenci na Ogerskim (str. 45). — Kaj bo z narodnostjo? Poméni sploh vse, kar je narodoviga posebej, narodovost ali národnost itd. Nikar ne recímo, de je „žleht“ žleht beseda, češ, da je iz zlo, zleg, zlegt . .; vendar str. 88 pristavlja: „Če je pa le nočemo imeti, pa pred vse „žleht“ reči, in „žlehtne“ lastnosti zaverzimo, potlej je nam pa ne bo treba“. — Str. 197 razlaga se po „Danici“, kaj je paša z dvema ali tremi žimnicami? Paša iz Perzijanskega „pa“ noga in „šah“ kralj, tedaj nožni kralj, kraljev prinožnik, podpornik ali pomočnik, in žimnica je znamenje visoke časti ali službe itd. — Na čelu Novicam pa so Vošila, pesem v 20 kiticah, zložil Jeran; izmed njih naj se ponatisnejo tu na pr.:

1. Dobro vselej mé Novice
Vam, Slovenci! smo vošile,
Vam že včasí z novim letam
Serčne želje oznanile . .	4. Vóšimo, naj vsi narodi
So zvesti Bogu, cesarju;
Vsak' mu 'z Božje, ne'z človeške
Milosti je moč vladarju.	5. Voš'mo, naj bimat' Slovenja
Svoje otroke srečno zbrala;
Naj bi v maternim naročji
Sveto vero obvarvála . .
10. Kdor hudóbi sname spone,
Dobriga ne čini ploda,
On poštene va-nje kuje:
Topakléna jesvoboda!..	13. Voš'mo, naj bi zbor slovenski
Krepko svoj namen ohranil,
Vero, narodnost, cesarja
Vsako uro moško branil . .	15. Voš'mo, naj bi pisarija
Dobra dobro se zorila;
Hudovoljnim mažamúham
Tinta vsa se posušila.
16. Vóšimo, naj bi učeni
Mnogo dobriga pisali,
Góri, dóli, lès v Ljubljano
Nam Novicam pošiljali.	17. Vóšimo, naj vsikdar šola
S cerkvijo se sporavnava,
Sicer bosta brez preneha
Šolc in šola pataglava . .	19. Vošimo, naj mir se verne,
Lah spozná cesarske prave,
Némec naj pustí Slovéne,
Madžar ne vzdiguje glave.
	20. Vóšimo, naj pobratenje
V čistih se namenih širi,
Zlóga med naródi vlada,
Vse naj duh ljubezni vmiri.	

Književnost.

„Pedagogika ili vzgojoslovje.“ Pod tem naslovom napisal in izdal je profesor Zagrebškega vseučilišča g. dr. Martin Štiglic pedagogijo za slušatelje bogoslovnih in učiteljskih šol (preparandij), katerim je glavni namen vzgajati mladino. Knjiga sestavljena je po nekaterih slovečih pedagogih ter v njej veje krščanski duh kot prava podloga prave ljudske omike. Naglaša se v tem novem delu učenega profesorja složno delovanje duhovenstva z učiteljstvom, ker oba ta stanova poklicana sta v prvem redu, da delujeta pri vzgoji mladine. G. dr. Štiglic piše izredno popularno; pa bi knjiga vrlo dobro došla tudi Slovincem, katero vsem našim duhovnikom in učiteljem in sploh vsem, kateri se z vzgojo mladine pečajo, najbolje priporočamo. Knjiga stoji 90 kr. Kdor priloži še 10 kr., dobí jo franko. Kdor pa priloži še 20 kr., dobí jo krasno vezano v pol chagrin-koži. Dobiva se pri pisatelju, profesorju bogoslovja in pedagogije na kralj. Zagrebškem vseučilišču. („Slovenec“).

Šestnajsti letnik Jezičnika („Knjiga Slovenska“ po „Učiteljskem Tovarišu“) se dobiva v posebnih iztisih v „Katoliški bukvarni“ za 1 gld. „Jezičnik“ je užé popolnoma priljubljen vsemu slovenskemu in sploh slovanskemu razumništvu.

Poročilo o pošiljativah za „Prvo slovensko stalno učilsko razstavo“ „Pedagogiškega društva“ v Krškem.

Ocene.

(Dalje.)

Tudi **Nizhederska** delniška družba za papirno tovarništvo v Beči, Tuchlauben, 6, poslala je svoje (**Musilove**) še vedno najboljše pisanke, zvezke za naloge, računske zvezke, risanke, obrazce načrtovanj in cenilnike.

„**Primjeri iz deskriptivne geometrije**“, metodično podrejani. Za učnike viših realak složil prof. Petar Nenin u Osieku.

Tako je naslov knjižici, ki obsega 592 konstruktivnih nalog iz vseh oddelkov opisnega merstva in 11 iz perspektive, in katero prav toplo priporočamo tudi našim dijakom, pa ne le zaradi jezika, temveč zaradi izborna izbrane tvarine. Cena 40 kr., založil pisatelj.

„**Národní Šola**“ iz Ljubljane je poslala prav lično iz trdega papirja v leseni obliki izdelane modele stereometričnih teles in sicer 1 kocko = dm^3 , 2 prizmi, 2 piramidi, 1 valj in 1 stožec.

V prodajalni velja ta zbirka 2 gld., „**Národní Šola**“ prodaja jo za malo odškodnino v namen izdavanja slovenskih spisov za mladino!

Lehranweisung zum Zeichenwerke: Versuch der Darstellung der Grundelemente des Zeichnens mit Berücksichtigung der Bedürfnisse der Schule und des Lebens von Fr. Lang, Bürgerschullehrer in Ung. Hradisch, cena 20 kr. imenuje se navod k popolnoma metodično sestavljeni zbirki narisov, ki pa še nima ministerskega potrjenja.

Lichtdruck-Catalog der Original-Gypsabgüsse von Huttenlocher & Sautermeister, Stuttgart, velja 3 marke in obsega 180 fotografičnih slik raznih gipsmodelov, ki predstavljajo ornamente in človeške figure, posebno svetnike in zgodovinske osebe. Najcenejši model je italijanska rožica (rosetta), ki velja samo 0.5 marke = 30 kr.; najdražji sedeči angelj s knjigo velja 36 mark. Pri tej tvrdki dobé se tudi razni modeli za grobne spomenike.

B.

Melanin se zove barva, iz katere se dela dobro črnilo. Dobí se pri Leopoldu Müllerji, fabrikantu kemijskih barv v Berlinu (N. Pappel-Alle 12 u. 13). Stane 3 kg (za Avstrijo) 10 gld. 25 kr. (Kdor jo toliko naročí, dobí pa tudi za 1 l rudeče tinte rudečega melanina). Manj kakor $\frac{1}{2}$ kg se pa ne more naročiti. Nam je poslal (in pošlje vsakemu na ogled) samo 40 gr prahú, pa smo naredili iz tega prahú 1 l dobre tinte. Dotični prah smo vlili v 1 l vrele vode, malo mešali, pa v 5 minutah je bilo gotovo dobro črnilo, ki se je dolgo držalo. Poskusite!

L.

Fran Melhose, drogerist (kem. tehn. laboratorij) v Ašu na Českem, poslal nam je: a) 1 steklenico prevleke za šolske table, b) 1 steklenico rudečega barvila za šolske table in c) 1 steklenico črnilnega izlečka (Extract) za napravo kopirnega, pisarniškega in šolskega črnila.

Prevleka za šolske table se odlikuje od vseh prejšnjih metod, po katerih so se premazovale table z raznimi barvili; ta prevleka je črna in se ne blešči, traje dolgo in je mnogo cenejša od drugih, kajti za 1 m^2 velja tvarina le 40 kr. Dobiva se v steklenicah za 3, 6, 9, 12 m^2 . Posebno prednost te prevleke je tudi ta, da se tabla lahko in

hitro namaže. V 10 minutah more jo vsakdo sam namazati in čez daljnih 10 minut se tabla užé lahko rabi. Navod o tem sledí vsaki pošiljati. Priporočamo jo torej kakor tudi rudeče barvilo vsem učiteljem, krajnim šolskim svetom itd., katerim je do cene, trajne in zdrave prevleke. —

Črnilni izleček je kaj praktična priprava za prav dobro in zeló črno tinto. Da se napravi prav dobro kopirno črnilo, vzame se ta izleček ter se pomeša z 6—8 deli dežnice ali rečnice, katere pa ni treba zavreti ali segreti. Za pisarniško in šolsko črnilo se vzame 8—10 ali 12 delov vode, v katero se pomeša izleček, in dobi se izvrstna črna tinta. 1 kg tega izlečka veljá 1 gld. 40 kr. G.

A. Burgstaller v Kirchbergu a. Wagr. je razstavil esenco za vijoletno tinto. Cena 10 l. — 1 gld. 60 kr., 5 l. — 1 gld. do 1 gld. 15 kr. Manj ko 5 l se ne pošilja.

Poskusili smo to esenco in dobili prav dobro vijoletno tinto, ki gre lahko od peresa, posuší se hitro in ostane trajno; tudi se ne sesede in ne pokvari peresa.

Vzame se rečnica ali deževnica, v katero se vlíje primerna množina esence. Za šolsko rabo bi znalo samo to ovirati, ker je vijoletno, vender nas ne more to motiti, da ne bi je priporočali prav toplo. G.

J. L. Kobler v Pragi je poslal: Seznam knih, hudebnim a děl uměleckých. 1861—1884.

Ta česka zaloga ima jako bogato izbiro knjig, zlasti pa godbenih del, zato jo priporočamo vsem, ki potrebujejo takega blaga. G.

Šolarske knjižnice je pomnožil s „**Pripovedkami za mladino**“ g. J. Markič, ki jih je preložil na slovenski jezik, založil in izdal pa M. Gerber v Ljubljani.

O tej knjižici je svoje dni užé „Ljubljanski Zvon“ izrekel svojo sodbo. Priporočamo jo vsem šolskim voditeljstvom v nakup. Zlasti je priležna mladini od 7.—12. leta. Cena ? —r.—

Matija Gerber, založnik in knjigovez v Ljubljani, razstavil je razen predmetov, naštetih in ocenjenih užé na drugih mestih, tudi te-le spise:

1. Ivan Tomšič: **Dragoljubei**, zbirka poučnih pripovedek za slovensko mladino. Zvezek I. Knjižnice slovenske mladine knjiga I. 1879.

2. Ivan Tomšič: **Peter rokodelčič**. Poučna povest odraslej slovenske mladine. Knjižnice slovenske mladine knjiga II. 1886.

3. Jan. Cigler: **Sreča v nesreči**. Poučna povest odraslej mladine. 2. natis. Knjižnice slovenske mladine knjiga III. 1882.

Vse te tri knjige so se po naših listih užé večkrat ocenjevale. Za šolarske knjižnice so kakor nalašč pisane, prav primerne so pa tudi kot darila domá in v šoli. Uverjeni smo, da si jih omisli vsaka šola, da pa jih bodo stariši tudi domá pridno dajali otrokom v berilo, ker žalibog gledajo naši roditelji še vse premalo na dobro in izbrano berilo za mladino, ali pa jej kar nobene ne podajejo. — Vse te knjige se dobé pri g. Gerberji tudi v krasnih platnicah in cenó vezane, kar jim daje tem večjo vnanjo vrednost. G.

Po znanem mladinoljubu, Janu Legu v Pragi, dobila je naša razstava te-le knjige:

a) Štěpán Bačkora: **Noční rozmlouvání** pejska štěka a kočičky míči macíkovi. Praga, 1854. Nákladem spisovatelovým.

b) Zahrada budečská. Číslo III. **Povídky otce Jaromíra**. Praga, 1852. Nákladem Štěpána Bačkory.

c) Zahrada budečská: Číslo IV. Václav Jersy: **Obrazy ze života pro život**. Praga, 1853. Nákladem Štěpána Bačkory.

d) Štěpán Bačkora: **Cítanka**. Vydana od Porady učitelské. Praga, 1849. Nákladem Václava Hessa.

Ime Bačkorino je užé tudi slovenskim učiteljem zadosti znano, zato bodo te knjige s pridom čitali vsi, ki so vešči češčine. G.

Pouk, kako se rabi šivalni stroj. Kake važnosti je šivalni stroj pri današnjih razmerah, vé pač vsaka gospodinja najboljšé. — Prvotno je bilo pri tem stroji znanih 5 sestav in sicer: „Wilcox- in Gibbsova“, katera se le še redko kdaj rabi; — „Grover- in Bakerjeva“, katera se nič več ne rabi; — „Howejeva“ tudi ne slovi več, kakor nekdaj; — „Wheeler- in Wilsonova“, katera se še tù in tam najde in „Singerjeva“ sestava, katera je odločno najboljša in po katerej sestavljajo in izdelujejo drugi tovarniki svoje stroje. — Tudi nikjer ne najdemo tako popolne in pravilno izdelane sestave, kakor je ravno „Singerjev“ originalni šivalni stroj za obrtnijsko in domačo rabo.

Natančno opisovati „Singerjevega“ šivalnega stroja pač ni treba, ker knjižica „Pouk, kako se rabi šivalni stroj“, katero je dobila naša razstava, obsega natančen opis. Razstavil jo je z dobrimi slikami teh strojev vred g. G. Neidlinger v Gradci, Sporgasse, 16. Dobro bi bilo, ako bi nam zaloga poleg teh slik poslala tudi jeden šivalni stroj. W.

Izmed časnikov sta nam došla:

1. **Pädagogische Rundschau.** Zeitschrift für Schulpraxis und Lehrerfortbildung. Izdaje s sodelovanjem priznanih pedagogov Alojzij pl. Näckler. 2. letnik 1888. Zvezek 1—5. Uredništvo: Dunaj-Rudolfsheim, Arnsteingasse, št. 25. Upravištvo: Dunaj, V., Spengergasse št. 6. Naročnina celo leto 3 gld., pol leta 1 gld. 50 kr., posamezne številke 30 kr. — Izhaja v mesečnih zvezkih v obsegu 2 tiskovnih pol z velezanimljivo vsebino.

2. **Schlesisches Schulblatt.** Glasilo šleskega deželnega učiteljskega društva v Opavi. 17. letnik, 1888. Štev. 1—9. Urednik Alojzij Meixner, Opava. Izhaja 1. in 15. dné vsacega meseca in stoji za vse leto 2 gld., za pol leta 1 gld., posamezne štev. 10 kr. — Vrlo zastopa učiteljske težnje. G.

D o p i s i.

Z Dunaja. Nov ukaz ministra za bogočastje in uk s 16. decembra preteč. l. ukazuje tukajšnjemu c. kr. izobraževališču za učiteljice, da naj bodo kandidatnje vsako nedeljo pri sv. maši in pridigi. —

Razpisanih daril za najboljše nemške spise za mladino nihče ni dobil. — Naučno ministerstvo je, kakor znano, 1887. l. razpisalo tri darila po 1000 gld. za spise, ki bi bili primerni knjižnicam za učence. Vsled tega je dosló 91 izdelkov, mej katerimi je bilo mnogo sicer ugodnih, a za darilo vender ni bil noben spis sposoben. Za mladino dobro pisati ni kar sibodi lehka stvar.

Iz Žalca. Prošnji osnovalnega odbora «Zaveze» (glej «Popot.» l. 1888., str. 204), da slavna društva pošljejo provizoričen donesek (10 kr. za pravega člana), ustregla so nastopna društva: 1. Postojnsko učiteljsko društvo 4 gld. 50 kr.; 2. Sežansko učiteljsko društvo 4 gld.; 3. Pedagogiško društvo 5 gld.; 4. Goriško učiteljsko društvo 9 gld. (po 20 kr. za člana); 5. Šmarijsko učiteljsko društvo 1 gld. 50 kr.; 6. Ljutomersko učiteljsko društvo 1 gld. 80 kr.; 7. Učiteljsko društvo za Koperski okraj 2 gld. 25 kr.; 8. Tolminsko učiteljsko društvo 2 gld. 90 kr.; 9. Logatsko učiteljsko društvo 5 gld. 10 kr.; 10. Savinjsko učiteljsko društvo 1 gld. 75 kr.; 11. Celjsko učiteljsko društvo 4 gld.; skupaj torej 41 gld. 80 kr. —

— Mej delegate za «Postojinsko učiteljsko društvo» uvrstiti je še g. Martin Zarnik. Čestiti g. tovariš naj nam neljube pomote ne šteje v zlo. Prosimo!

Osnovni odbor „Zaveze“.

Iz Krškega. V našem šolskem okraji in v Litijskem razsajajo hude osepnice, zaradi katerih so po več krajih šole zaprte.

Iz Mokronoga. (Zahvala). Blagorodni gospod deželni poslanec dr. Fran Papež izročil je «Národní Šoli» v Ljubljani 10 gld. za ljudsko šolo v Mokronogu s tem namenom, da društvo preskrbi šolo z raznimi učili. «Národní Šola» poslala je meseca decembra preteč. l. mnogo raznega šolskega blagó v razdelitev tukajšnji ubožni šolski mladini. Za ta blagodušni dar izreka v imenu obdarovane šolske mladine, blagorodnemu gospodu dr. Franu Papežu in slavnemu društvu «Národní Šola» najpristrčnejšo zahvalo

Andrej Grčar,
nadučitelj.

Z Dolenjskega. (Šolsko uredovanje). Kranjsko ljudsko šolstvo je dobilo v novejšem času vendar svoje naravno lice. Načelo vseh pedagogov iz vseh časov, da ima v ljudski šoli edino le materini jezik biti učnim jezikom», predrlo je, vendar v kljub vsem nenavnim zaprekam tudi pri nas v prakso.

Sedaj imamo tudi slovenske nadzornike in okrajne šolske svéte, in s tem je zopet slovenščini pot uglasjena kot poslovnemu jeziku v domači deželi. Slovenskim učiteljem je sedaj delo jako olajšano, vsaj pa tudi ni bilo mogoče v šoli v dveh jezikih tako napredovati, da bi splošna omika s tem škode ne trpela. Dokaz temu je, ker se nemški učitelji v nemških krajih z nemškim učnim jezikom pogostoma pritožujejo, da ne morejo zmagovati predpisane tvarine.

Z veseljem gremo sedaj na delo in prepričani smo, da se bode naše šolstvo v kratkem mnogo zboljšalo. Posluževali se pa bodemo tudi radi svojih pravic ter pošiljali vse uradne spise na okrajni in deželni šolski svét v svojem **učnem jeziku**.

Iz Postojinskega okraja v 11. dan januarija. Ni navada, da bi pri nas obešali vsako novost ali izpremembo na veliki zvon ter s tem svetu kazali rekoč: «Taki le smo!» Mirno in maino učiteljevanje je naš uzor. To je nekda tudi vzrok, da dobiva cenjeni «Tovariš» od sivega Nanosa tako malo dopisov. Danes sem pa vendar vzel užé zarjavelo pero «v desno roko», da se nekoliko ozremo, ne daleč v prošle čase, temveč v prošlo leto, ki je bilo za naš okraj izrednega pomena.

Prebudili smo se v prošlem letu iz dolgega, da ne rečem, večnega spanja ter si ustanovili «učiteljsko društvo» za Postojinski okraj. Iz večnega spanja rekel sem, ker národnega učiteljskega društva v tem okraji od vekov ni bilo. «Učiteljsko društvo» s plemenito svrho deluje po možnosti, in nadejamo se od njega mnogih lepih uspehov.

In kedo nas je zdrnil iz onega opasnega mrtvila? Čegava je to zasluga?

Prekorisno misel je prvi sprožil in tudi se največ trudil za njeno uresničenje g. Jaka Dimnik, vrl domoljub in učitelj v naši metropoli Postojini. On je stvar drezal in dražil tako dolgo, da je naposled dosegel svoj namen. Da povem istino: Ta gospod je v našem okraji pravcati «rerum movens». Pravila društvu je sam sestavil. Kadar treba «kovati» — kakor obligatno vsako leto — prošnje za povišanje učiteljskih plač na deželni zbor, sestavlja je in deluje celó za redno podpisovanje g. J. D. Kadar je treba kakemu kolegu dobrega svéta ali informacije, podá mu on desno roko; nikakor ne pretiravam, če rečem: kadar treba komu gmotne podpore, zopet mu priskoči na pomoč g. J. D. Njegova spretnost v pedagogiki kakor tudi v šoli, kažejo njegovi izvrstni sestavki priobčeni v «Tovariši». Domoljubje in národnjastvo bilo mu je vedno zvezda voditeljica. Porok za to nam je prošlost njegova v najlepšem svitu. Izvestno govorim vsem od srca, če rečem: «Živil ga Bog!»

Vemo, da tudi pri nas ni še vse tako čisto. Slišal sem, da imajo se sedaj nekoji raji neki sloviti nemški šolski časopis, kot pa našega vrlega «Tovariša», ki nas v svojem XXIX. tečaju gleda pomlajen nalik mladeniču v najboljši dóbi. Tovariši, zbirajmo se okoli «Tovariša», ki je edino národen!

V 23. dan t. m. je v Postojini uradna učiteljska skupščina. Dnevni red je popolnoma navaden brez kakih poročil; samo volili bodemo zastopnika za okrajni šolski svét in odposlanca v deželno učiteljsko konferencijo. Mnogo debate tudi ne bode, ker je začetek šele ob 2. uri popoldne. Ni namen mojim vrsticam za koga agitovati, ker so volilci zreli možje, volili bodo tedaj po pameti in svobodni volji.

Dosedanja gg. zastopnika sta sicer vestno izpolnovala svojo zadačo, a slišal sem od Nanosa odmev, da se je eden omenjenih gospodov odpovedal, ali da se odpoveduje . . . Zato želé mlajše

učiteljske moči, da dobé zastopnika svojih misli in idej. Starih ostani eden (ne iz pijetete, temveč zastran zaslug), in na novo volimo možá, kojega sem pokazal ter zaslu¿uje zaupanje naše. Ne urivamo s tem nikomur novosti in nevšečnosti, toda misli in nazori v lovestvu se menjujejo s posamnimi rodovi. Kar je bilo pred dvajsetimi leti radikalno, danes je u¿e konservativno.

¿eleti bi bilo, da se v dan volitve gospodje dr¿e tega načela. Odlonega mo¿a hočemo!

Veritas.

Iz Postojne. Učitelji in učiteljice Postojinskega okraja imeli bomo v 23. dan t. m. uradno okrajno konferencijo za tekoče šolsko leto v šolskem poslopji veterorazrednice Postojinske. Dnevni red je prav kratek, zato pričela se bode e le ob 2. uri popoldne. Glavni točki vzporeda ste: a) volitev dveh zastopnikov v c. kr. okrajni šolski vt za bodočih šest let in b) volitev treh odposlancev za prihodnjo de¿elno učiteljsko konferencijo.

Ker imamo v tem času e zeló kratek dan in se ne vé, kakšno vreme bode v dan konferencije, zato je privolil naš slavni c. kr. olski vt, da bode tudi dan po konferenciji prost dan. Na večer 23. t. m. namerava pa «učiteljsko društvo za Postojinski olski okraj» prirediti v prostorih italnice Postojinske veselico, pri koji se bode pelo, deklamovala in predstavljala gluma: «tpihar mlajši». Razume se ob sebi, da ne zastane tudi običajen «ples», zato se izra¿a ¿elja, da pride vsakdo, komur le mo¿no, v spodobni, primerni obleki k veselici. Ves program je prav zanimiv in nadejamo se najbolj zabavnega večera. —

V slogi je mo — v edinosti mir.

—*mn*—

Iz Slavine. (Zahvala.) Podpisani vzprejel je od slavne dru¿be «Národna šola» za poslanih 20 gld. mnogo šolskega blaga nad to vrednostjo, za kar se jej v imenu uboge šolske mladine najtopljeje zahvaljuje.

M. Hiti,
olski voditelj.

Iz Ljubljane. (Skrb za mladino.) Poslanec Pfeifer je v dr¿avnem zboru 12. dec. preteč. l. me pohvalo govoril, kako naj bi se do časa skrbelo za šolsko mladino, da bi se pozneje dobili vrsti vojaki (bile so na vrsti vojaške zadeve), in e se je pri tem kaj zamudilo in so mnogi ostali šibki in bolehní, naj bi se prelo¿ile naborne dol¿nosti od 20. do 21. leta. Opomnil je, da silo veliko šolarjev opoludan ostane brez gorkega kosila. V planinskih krajih in po raztresenih hišah, imajo otroci dolgo pot do šole, gredó od doma ob sedmih zjutraj in domov e le zvečer ob petih ali šestih, lani, trudni, po zimi v svoji borni in lehki obleki na pol zmrzli, in to otroci me 6. in 14. letom.

tajerski poslanec Jerman je zagotovil, da na šesterih šolah izmed 2466 šolarjev jih ima le 240 gorko kosilo, — 2226 pogreša tega u¿itka, tedaj 90 odstotkov!

Na ekem (gotovo tudi drugod) je v imovitejših mestih število revnih šolskih otrok veliko. V Pragi je bilo l. 1877. me 883 revnimi šolskimi deki 144 takih, katerim je manjkalo hrane, in 176 takih, ki niso imeli zadostnega oblačila. Zdravje teh otrok je bilo pri 53 dobro, srednje pri 53, slabo pa pri 330. Veliko tevilo jih je bilo, ki so imeli preslabo kri in več jih je bolehalo vsled tega.

Poslanec Pfeifer je opomnil dalje, da po izreku našega prestolonaslednika Rudolfa je človek najdra¿ji kapital dr¿ave in dru¿be; vendar pa da se to načelo ravno pri človeku prezira in se z njim divjasko postopa, ker pogreša 6 do 8 let kot deček gorkega kosila in pozneje kot vojak ne dobiva svojemu telesnemu razvoju primerne hrane.

Skrbí se za izrejo krepkih domačih živali in žlahtnih živinskih plemn, ki se jim polaga obilne krme, ako se hoče dobiti rabljive koristne živali; mladim drevesom se donaša dosti najboljše zemlje, da se jim pospešuje rast . . .

Govornik sklepa, da tudi vprašanje lakoto in mraz trpečih šolarčkov je vsakako vredno, da se ga poprimejo mo¿je, postavljeni za skrb zdravja (higjeniki), da preudarjajo to zadevo in se potrudijo, da odjenja to trpinčenje . . . Nikakor naj ne smé nauna uprava namesto krepkih rodov izrejevati kandidatov za bolnišnice in hiralnice.

Vojni minister naj skrbí u¿e prej, in ne e le pri 21. letu, da dobí monih mladih ljui itd. (Dobro, dobro! na desni.)

Pri teh pomislika vrednih besedah naj smemo pozornost zavrniti tudi na vie olce? U¿e lansko leto je omenila «Danica», kako marsikateri dijaki prezebajo po mrzlih sobah, ker iskati si morajo najcenejših stanovanj, ter lani in slabo oblečeni morajo dolgo v noč čuti, pisati in študirati. Zeló drage in mnoge knjige, draga hrana, silo velika šolnina itd. toliko vzame, da tudi sicer precej trdni posestniki pri svoji obilni dru¿ini domá, pri velikih davkih itd., ne zamo-

rejo sami zadostno podpirati svojih sinov, ki želé doseči višjo oliko, in da se torej mnogim ne godí bolje, kakor onim malim, ki so od sedmih zjutraj pa do petih ali šestih zvečer v šoli in na potu. («Danica.»)

— Državna podpora šolskim vrtom. Visoko c. kr. naučno ministerstvo je leta 1888. dovolilo 200 gld. podpore šolskim vrtom na Kranjskem ter je naročilo slavnemu c. kr. deželnemu šolskemu svétu to podporo razdeliti samo takim šolskim vrtom, ki so užé lepo urejeni, da jo porabijo učitelji za njih izboljšanje in obdelovanje. Od teh novcev so dobili zneske po 25 gld. nasledni gg. nadučitelji: Matija Hudovernik v Dobrépoljah, Leopold Abram v Kostanjevici, Vojteh Ribnikar v Sp. Logatci, Janko Žirovnik v Gorjah in gg. učitelji: Viljem Gebauer v Tržišči, Fr. Klinar v Hrušici pod Ljubljano, Martin Potočnik na Sori in Matevž Grm v Adlešičah.

— V okrajne šolske svéte imenovani so od prečast. knezoškofijstva kot udje za prihodnjih šest let nasledni p. n. gospodje: Za Ljubljano kanonik Andr. Zamejic; za Ljubljansko okolico dekan Šmarijski Andr. Drobnič; za Črnomelj dekan Semiški Anton Aleš; za Kočevje častni kanonik Martin Skubic v Ribnici; za Kamenik tamošnji dekan Janez Oblak; za Kranj dekan Ant. Mežnarec; za Krško dekan dr. Jurij Sterbenec v Leskovcu; za Litijo dekan Jakob Rus v Šent Martinu; za Logatec dekan Jan. Koprivnikar na Vrhniki; za Novo Mesto prošt Peter Urh; za Postojino častni kanonik in dekan Janez Ev. Hofstetter; za Radovljico Jos. Razboršek, dekan na Bledu.

— Deželni odbor je v seji dné 12. t. m. tudi imenoval ude okrajnim šolskim svétom. Za Ljubljansko okolico sta imenovana g. g.: Jos. Seunig, graščak na Bokavcah in Fran Kotnik, tovarnar in posestnik na Vrdu. Za Krško: Viljem Pfeifer, državni in deželni poslanec v Krškem, in dr. Jan. Mencinger, advokat v Krškem. Za Radovljico: Fran Čarman, c. kr. voj. kapelan v pok. v Radovljici, in M. Homan, trgovec v Radovljici. Za Kranj: Viktor Globočnik, c. kr. notar v Kranji, in Ivan Urbančič, graščak na Turnu. Za Litijo: Luka Svetec, c. kr. notar v Litiji, in Štefan Jaklič, župnik v Šent-Vidu. Za Postojino: Hinko Kavčič, deželni poslanec v Razdrtem in Janez Sajovic, župnik v Slavini. Za Logatec: Julij Majer, zdravnik v Planini, in Ignacij Gruntar, c. kr. notar v Logatecu. Za Kočevje: Edvard Hoffman, trgovec v Kočevji, in Primož Pakiž, posestnik in deželni poslanec v Primostci pri Sodražici. Za Novo Mesto: dr. Jos. Marinko, katehet na gimnaziji v Rudolfovem, in Ljudv. Golija, c. kr. okrajni sodnik v Trebnjem. Za Črnomelj: Fran Dovgan, prošt v Metliki, in Anton Kupljen, c. kr. notar v Črnomlju. Za Kamenik: Janko Kersnik, c. kr. notar in graščak na Brdu, in Ivan Murnik, trgovec in posestnik v Kameniku.

— Družba sv. Cirila in Metoda je vzprejela z naslednjimi vrsticami naslednji dar: «Velečastiti gospod prvomestnik! Poslednja občna zborna Slovenskega učiteljskega društva in 'Národne Šole' sta odločila izdavanje knjižnice za mladino. Častno se je lotila tega velevažnega posla družba sv. Cirila in Metoda. Da bi ga mogla nadaljevati, v to svrho pošiljam 100 forintov. Bog in Slovenci! Veselo in srečno novo leto! V gorah slovenskih, 1. prosinca 1. 1889. Izrazjuoč Vam . . . bivam najudanejši čestitelj, slovensk duhovnik». — Neznaneu domoljuba prisrčna zahvala; drugim domoljubom prisrčna priporočila.

— Red za obiskovanje Kranjskega deželnega muzeja **Rudolfinum**. 1. Muzejske zbirke je dovoljeno ogledovati vsak dan proti plačilu vstopnine 30 kr. za vsako osebo. Vstopnice se dobivajo pri vratarji. 2. V obče je dovoljen vstop vsakemu brez vstopnice ob nedeljah od 10. do 12. ure, potem dijakom srednjih šol ob sredah popoldné od 2. do 4. ure. 3. Učencem ljudskih šol dovoljen je vstop le v spremstvu in nadzorstvu svojih. 4. Zarad obiskovanja muzeja po posameznih razredih tukajšnjih ljudskih šol in družih učilišč v spremstvu učiteljev ob takih dnevih, ko ni dovoljen splošen vstop, treba se je poprej obrniti do muzejskega načelnístva. 5. Palice, dežniki in solnčniki naj se shranijo pri vratarji. Pse seboj jemati ali v muzeju tobak kaditi je ojestro prepovedano. 6. Obiskajočemu občinstvu se priporoča, da pazi na snažnost muzejskih sob. Potipanje prosto stoječih razstavljenih reči in steklenih šip razstavnih shramb je prepovedano. 7. Konec splošnega obiska naznanja se vselej s trikratnim zvonjenjem.

Od deželnega odbora kranjskega.

V Ljubljani dné 2. decembra 1888.

— Iz seje c. kr. deželnega šolskega svéta v 29. dan decembra preteč. leta. — Zapisnikar bere rešene uradne stvari od zadnje seje, kar se jemlje na znanje. Potem pozdravi gospod prvosednik novoimenovane ude deželnega šolskega svéta, mej temi posebno še novega za-

stopnika Ljubljanske občine gospoda dr. Karola viteza Bleiweisa Trsteniškega. Dozdanjemu udu gimnazijalnemu profesorju gospodu Maksu Pleteršniku se pri izstopu iz deželnega šolskega sveta za spretno delovanje izreka priznanje. — Gospod deželni šolski nadzornik Jakob Smolej bere letno poročilo o stanju srednjih ljudskih šol na Kranjskem v šolskem letu 1887/88., kar se jemlje na znanje in predlaga slavnemu naučnemu ministerstvu. — Gimnazijalni učitelj g. K je stalno postavljen in z naslovom profesor imenovan. — Četrto učiteljsko mesto na ljudski šoli v Žužemberku podeli se definitivni učiteljici v Mirni Peči, gospodičini Ernestini Clarici, potem drugo učiteljsko mesto na trirazredni ljudski šoli v Kostanjevici pa definitivni učiteljici v Kostanjevici, gospodičini Mariji Wruss, in tretje učiteljsko mesto na ljudski šoli v Kostanjevici učiteljici v Šent-Jarnej, gospej Josipini Kalin, rojeni Malec. — Dozdanja začasna učitelja g. Ludovik Kranjec v Lozicah in Ivan Kambič v Ustiji sta stalno postavljena. — Prošnja bolnega učitelja v pokoji, g. St, da bi se mu zopet podelila služba, se ne usliši. — Reši se več prošenj za podpore in nagrade.

— V Kastvu je v 11. dan t. m. umrl g. Josip Vlah, učitelj na tamošnjem izobraževališči za učitelje, občinski odbornik in vrl rodoljub. Blag mu spomin!

— Blagi gospod vitez dr. Fr. Močnik, c. kr. deželni šolski nadzornik v pok. v Gradcu, je kakor prejšnja leta tudi letos poslal 15 gld. za «Národno Šolo» in 10 gld. naročnine za «Vrteca». Hvala!

Premene pri učiteljstvu.

Gspdc. Marija Wruss, učiteljica v Kostanjevici, je stalno postavljena na II. učiteljsko mesto in gospá Josipina Kalin, roj. Malec, učiteljica v Šent-Jarnej, je stalno postavljena na III. učiteljsko mesto tudi v Konstanjevici. — Stalno sta postavljena g. g.: Ludovik Kranjec, začasni učitelj v Lozicah in Ivan Kambič, začasni učitelj v Ustiji. Gospodičina Ernestina Clarici, učiteljica v Mirni Peči, je dobila 4. učiteljsko mesto v Žužemberku.

Razpis učiteljskih služeb.

Št. 687

okr. š. sv. Na dvorazredni ljudski šoli na Mirni (Neudegg) II. učiteljska služba s 400 gld. letne plače. Prošnje naj se postavnim potom do 18. januarja t. l. vlagajo pri podpisanem uradu.

C. kr. okrajni šolski svet v Novem Mestu v 29. dan decembra 1888. l.

Št. 1315

okr. š. sv. Na čveterorazredni deški ljudski šoli v Kočevji se razpisuje učiteljska služba v II. plačilnem razredu s pravico do postavnih službenih doklad s stalno, oziroma učiteljska služba v III. plačilnem razredu za slučaj, ko bi se po povišanji izpraznila, in sicer slednja tudi v začasno nameščenje.

Pravilno osnovane prošnje naj se pri podpisanem uradu postavnim potom vlagajo do 20. januarja 1889. l.

C. kr. okrajni šolski svet v Kočevji v 30. dan grudna 1888. l.

Št. 58

okr. š. sv. V Kranjskem šolskem okraji se bodeti stalno, ali začasno umestili službi in sicer: 1. na enorazrednici v Sorici s 400 gld. letne plače, 30 gld. opravilne doklade in s postavno stano; 2. druga služba na trirazrednici v Cerkljah s letno plačo 450 gld. Prošnje naj se do 31. januarja t. l. vlagajo pri podpisanem uradu.

C. kr. okrajni šolski svet v Kranji v 10 dan januarja 1889. l.

Listnica uredništva. Vsem p. n. g. g. prijateljem in sotrudnikom, ki so se me prijazno spominjali pri zopetnem imenovanji v deželni šolski svet in o nastopnem novem letu, se pri srčno zahvaljujem. A. P.